

CRIZA A RĂMAS ÎN URMĂ.

DAR NICI CONVERGENȚA REALĂ NU E PE APROAPE

Deși asimetric, economia românească crește. Dar nu există nici convergență reală, nici o strategie de a ajunge la ea. Convergența reală este de altfel un fenomen istoric foarte rar – exemplele clasice de economii agrare care au decolat sunt Danemarca în secolul XIX și Irlanda după al doilea război mondial. Alte exemple precum Spania, Portugalia și Grecia sunt acum puse la îndoială pe fondul crizei euro. Atunci când există decalaje economice și instituționale importante, o monedă comună scoate în evidență diferențele mai degrabă decât favorizează convergența – cum s-a întâmplat după 1990 cu cele două Germanii. De aceea, strategia de convergență a României este mai importantă decât aderarea la euro în sine, care în acest moment ar prezenta doar riscuri și niciun avantaj.

2015: Primul an după ieșirea din criză

Economia românească a lăsat în urmă „criza economică” la capătul a șase ani, după ce a reușit în 2014 să egaleze sau să întreaacă performanțele anului 2008. Cifrele arată surprinzător de bine însă ele sunt media unor evoluții spectaculoase din anumite sectoare, contrabalansate de întâzieri nepermise în altele. Rezolvarea acestor probleme poate contribui la confirmarea tendinței pozitive de până acum, în plus exând un

potențial substanțial de creștere calitativă a performanței economice în interiorul cifrelor brute existente.

Ce s-a întâmplat în 2014

Creșterea economică din 2014 depășește, cel mai probabil, cele mai optimiste previziuni ale experților consultați de SAR, pentru al doilea an consecutiv. Datele provizorii disponibile la întocmirea acestui raport indică un avans al PIB-ului de 2,9%.

Rata șomajului la sfârșitul anului a fost de 5,29%, foarte aproape de cele mai optimiste așteptări și în pofida măririi salariului minim pe economie, despre care unii comentatori avertizau că va duce indicatorul pe o tendință de creștere.

Și rata inflației a consemnat o performanță surprinzător de bună, cu o medie de doar 1,1% la final de an – comparabilă cu a economiilor așezate, în condițiile stabilității istorice a cursului valutar, care durează deja de șase ani.

Contul curent a încheiat anul în echilibru aproape perfect, confirmând o așteptare care se poate materializa oricând – aceea ca balanța de plăți externe să treacă pe excedent.

Deficitul bugetar a fost de 1,85% - în interiorul intervalului de estimări avansat de

SAR RAPORT ANUAL DE ANALIZA SI PROGNOZA 2015

experții consultați de SAR (1,6% - 2,5%) dar sub medie (2,25%).

Principalul indice bursier – BET – a crescut cu 10%, în linie cu așteptarea medie, iar piața imobiliară dă la rândul ei semne de revenire.

Pe scurt, se poate spune că performanța economică a României în 2014 a fost bună spre foarte bună, cel puțin din punct de vedere cantitativ. Practic, România îndeplinește în acest moment, și cu o marjă bună de siguranță, toate condițiile tehnice pentru aderarea la euro, dacă dorește.

Ce urmează în 2015

Pentru anul 2015, experții SAR continuă să fie rezervați, tratând cei doi ani de supraproperformanță mai degrabă ca pe niște

excepții decât ca pe repere din care să se poată extrapola o tendință pe termen lung. Totuși, așteptările sunt în general pozitive, cu zero derapaje substanțiale anticipate.

Potrivit estimărilor medii, economia ar urma să crească cu 1,5% (cu un maximum avansat de 3,25%), iar inflația se va menține destul de scăzută, la 1,78% (cu un minim prognozat de 0,5%). Oscilațiile preconizate ale ratei șomajului sunt minimale, iar deficitele continuă să se învârtă la cel mult unu-două procente distanță de zero.

Cursul valutar ar urma să oscileze cu 5% în sus sau în jos față de o valoare reper de 4,5 lei pentru un euro, atât ca medie anuală, cât și la sfârșitul perioadei.

Potrivit așteptărilor experților consultați, bursa își va continua tendința crescătoare începută în 2012, iar piața imobiliară va confirma impulsul incipient de creștere.

	mediu	min.	max.
Creștere PIB, %	2,4	1,5	3,25
Rata inflației, % (medie 2015)	1,78	0,5	2,6
Cursul RON/EUR la 31 Dec 2015	4,51	4,3	4,75
Cursul RON/EUR mediu 2015	4,5	4,3	4,75
Deficit de cont curent, % din PIB	2,05	-1,5	5,5
Deficit bugetar, % din PIB	2,05	1,8	2,7
Datoria publică, % din PIB	39,83	38	41
Rata șomajului, Dec 2015	6,04	5,2	7
Creștere indice bursier BET, %	10,94	0	22,5
Piața imobiliară, Dec 2015 față de Dec 2014, %	5,67	0	10

Ce merge bine și ce nu

Anul 2014 poate fi considerat primul de creștere economică după criză, după ce abia în 2013 fusese egalat Produsul Intern Brut din 2008. Prima estimare concretă pentru anul trecut, care va fi publicată de Institutul Național de Statistică, va indica un PIB în jurul cifrei de 150 de miliarde de euro.

Cea mai mare contribuție la această creștere au avut-o exporturile, care și-au continuat tendința crescătoare chiar și în perioada de criză: de la 34 de miliarde de euro în 2008 ele au ajuns la 50 de miliarde anul trecut. La rândul său, deficitul comercial este de trei ori mai mic, de doar 6 miliarde de euro, iar scenariul în care balanța comercială a României să devină pozitivă în următorii ani nu mai poate fi exclus.

Rata inflației s-a consolidat la un nivel comparabil cu al economiilor dezvoltate, ceea ce stimulează atât economisirea cât și creditarea în monedă națională și oferă afacerilor un instrument mai precis de calcul economic pe termen mediu și lung.

Pe de altă parte, salariul mediu net a fost de aproximativ 1.700 de lei, o creștere de 30% față de 2008, dar cu doar puțin peste rata totală a inflației din aceeași perioadă, care a fost de 25%. Pentru anii următori este de așteptat o creștere suplimentară a salariilor, în ritmuri modeste, dar constante, sincronizată cu redresarea nivelului de cerere internă. Acesta din urmă deocamdată este încă mult sub nivelul din anii 2007-2008, în lipsa accesului la liniile abundente de finanțare ale băncilor.

Unde este loc de creștere

Zonele cu cel mai mare potențial de dezvoltare detaliate în prezentul raport sunt agricultura și energia, fiecare fiind în măsură să

adauge an de an câte un procent la creșterea economică pentru următorul deceniu. De asemenea, mai bună utilizare a fondurilor europene poate aduce o capitalizare suplimentară substanțială în multe dintre zonele care acum sunt bazate în principal pe muncă slab calificată și consum curent. Pentru ca acest lucru să se întâmple, este nevoie de consolidarea capacității administrative și reducerea corupției, lucruri care aduc un spor de eficiență și în celelalte sectoare ale activității publice: achiziții, administrație, educație, sănătate etc.

La lista de vectori de dezvoltare cu potențial mare s-ar mai putea adăuga comerțul și serviciile, pe măsură ce productivitatea respectiv standardele de viață din România reușesc să se apropie de media Uniunii Europene. De ritmul și felul în care se produce această apropiere depinde, de altfel, pasul final al integrării economice în UE: adoptarea euro.

Euro, noul Schengen?

În condițiile în care Grecia, țară care a adoptat moneda euro nepregătită, dă acum mari probleme întregii uniuni monetare, pare mai importantă ca oricând întrebarea dacă România chiar vrea să intre în zona euro și dacă zona euro este dispusă s-o primească. Părerile experților sunt împărțite – la capetele spectrului fiind susținerea necondiționată respectiv respingerea cu orice preț.

Există însă și diverse nuanțe ale unei abordări intermediare: asumarea unui calendar care să servească drept reper măcar pentru reformele interne – deci ca proces natural. Pe baza acestui calendar, aderarea s-ar putea face mai repede, luând în considerare faptul că România a îndeplinit în mare măsură criteriile nominale, respectiv mai lent – pe măsură ce se avansează așa-numitul fenomen de convergență reală.

Convergența reală presupune o apropiere a indicatorilor de productivitate economică și implicit a nivelului de prețuri și salarii, astfel încât dezechilibrele să fie minimale sau măcar suportabile. Din experiența recentă a rezultat că va fi nevoie și de consolidarea jucătorilor economici respectiv o rebalansare a riscurilor, pentru că în caz contrar creditele ieftine acordate de bănci din fondurile Băncii Centrale Europene se transformă în bule dureros de plătit, în loc de investiții cu randament pe termen lung.

Consensul experților consultați este că, în acest moment, România este încă departe de convergența reală, iar o parte punctează faptul că nici măcar nu există o strategie în acest sens – toate calendarele urmărind doar felul în care au fost îndepliniți parametri tehnici, măsurabili.

Teoretic, România poate decide în orice moment să intre în anti-camera euro – mecanismul ERM II – unde timp de 2 ani cursul nu trebuie să varieze cu mai mult de 15%. Și are toate șansele să ducă această etapă la bun sfârșit.

Practic, această decizie va fi una pur politică, atât din partea României cât și a membrilor actuali din zona Euro.

Provocările bugetului public

Cu un deficit bugetar de numai 1,85%, România reușește să se încadreze în prevederile Tratatului Fiscal mult mai bine decât majoritatea celorlalte țări, ceea ce face ca acordul cu Fondul Monetar Internațional să devină aproape irelevant. Totuși, această performanță este obținută cu prețul unei taxări împovărătoare (al treilea cel mai ridicat nivel de TVA și a șaptea cea mai mare povară fiscală pe muncă) și ineficiente (colectarea este la doar două treimi din potențial cu o ex-

tremă teribilă în cazul TVA, unde se ridică la numai 40%). Pe de altă parte, cheltuielile sunt în continuare puțin eficiente, cu unele dintre cele mai mici alocări bugetare pentru educație și sănătate sau pentru cheltuieli sociale.

În schimb, sunt favorizate achizițiile de bunuri și servicii, preferabil prin licitații ne-transparente sau negocieri cu o singură sursă, respectiv investițiile „din bani de la buget”, care să ocolească rigorile procedurale și de oportunitate ale fondurilor europene.

Una dintre cele mai la îndemână rezolvări pentru guvern este pregătirea în forță a absorbției banilor din exercițiul bugetar 2014-2020 al Uniunii Europene. O strategie de succes ar pune automat în ordine o mare parte dintre lucrurile care acum merg rău: de exemplu, chiar calculele făcute de autorități arată că autostrada Comarnic-Brașov, cu un cost de construcție de 1,8 miliarde de euro și unul total de 8,5 miliarde pe 26 de ani, se poate construi și cu un miliard de euro din care o parte co-finanțare de la Uniunea Europeană.

De altfel, recentele dosare ale DNA care dezvăluie că „regula” este ca orice contract care trece prin ministere să fie taxat cu 10% (la care se adaugă un supra-profit cel puțin egal al corupătorului), arată potențialul uriaș de economisire adus de combaterea corupției – procente bune din PIB, adică bani suficienți pentru a finanța corespunzător sectoarele pentru care nu există alternativă privată.

Cum pot fi reduse cheltuielile bugetare?

O bună parte dintre experții consultați de SAR fie nu consideră posibilă reducerea de cheltuieli bugetare, fie nu cred în oportunitatea ei – însă există un consens larg referitor la faptul că este loc de îmbunătățire,

respectiv ca banii existenți să fie cheltuiți mult mai bine.

Până acum, chiar și în anii în care criza economică a atins maximum de severitate, cheltuielile publice totale au continuat să crească, iar reducerile s-au produs doar pe o componentă sau alta – fie că este vorba de tăierile salariale din 2010, fie de micșorarea volumului de investiții începând cu 2012. Însă ce-i de făcut pentru creșterea eficienței?

Indiferent dacă economiile rezultate sunt folosite pentru investiții, pentru cheltuieli sociale mărite sau dimpotrivă, pentru tăieri de taxe, potențialul este relativ mare, iar principala componentă care se poate modifica, în mod direct sau indirect, este „captura statului”, adică robinetele deschise în mod deliberat pentru ca banii publici să se scurgă în mod ilegal în pânii private. Schimbarea relevantă din ultimul an este intensificarea până la un nivel fără precedent a activității Direcției Naționale Anticorupție, iar întrebarea este dacă, odată identificate robinetele, ele vor fi închise (prin politici publice decise) sau dacă doar se schimbă beneficiarii.

Cum pot fi crescute veniturile bugetare?

Principalele recomandări ale experților consultați de SAR se referă la remediile deja clasice – lărgirea bazei de impozitare, combaterea evaziunii fiscale, respectiv recuperarea mai eficientă a prejudiciilor în cazurile de corupție descoperite și soldate cu condamnări.

Ca propunere concretă, se remarcă un calendar de rebalansare a taxării între muncă și capital, în condițiile în care taxarea muncii este încă la un nivel care plasează România în top 10 mondial pe când proprietatea este impozitată relativ modest.

O singură sursă de venit este însă de natură a aduce rezultate substanțiale pe termen scurt: fondurile europene. După o performanță cu sincope și vârfuri îmbucurătoare, gradul de absorbție este din nou la un nivel foarte scăzut. Vestea este cu atât mai proastă cu cât se apropie desfășurarea următorului exercițiu bugetar pe șapte ani al UE, iar România nu pare să fi internalizat mecanismele de absorbție necesare.

Concluzii și recomandări

- România are în continuare nevoie de creștere economică mult mai rapidă decât media UE, asta concomitent cu rebalansarea sectoarelor unde există dezechilibru.
- Mai degrabă decât un obiectiv în sine, aderarea la euro este un reper în funcție de care să fie calibrate țintele economice și sociale pe termen lung.
- Finanțele publice au nevoie de o ajustare structurală pe ambele componente: în partea de venituri trebuie reasezate sursele, în timp ce cheltuielile trebuie prioritizate și eficientizate astfel încât politica fiscală să nu mai inhibe dezvoltarea, așa cum se întâmplă acum